

Nr 33.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1933 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om polisväsendet i riket.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 255, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Spångberg* m. fl. hemställt, 1) att riksdagen måtte besluta i skrivelse till regeringen anhålla om förslag till sådan ändring i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket, att de kommunala myndigheterna medgivas rätten att själva välja, anställa och bestämma antalet polismän och fjärdingsmän, som inom respektive polisdistrikt kunna anses erforderliga; 2) att förpliktelsen för städer eller kommuner att hålla s. k. reservpolis bortfaller samt att bestämmelserna om hållande av statspolis utgå ur lagen; 3) att stadgande införes i polislagen om förbud för polisens användning mot arbetarna vid arbetskonflikter.

Beträffande de skäl, som föranlett motionärernas hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket förstås med polisverksamhet upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, verkställande av spaning och annan undersökning angående brott ävensom den verksamhet i övrigt, som på grund av särskilda stadganden eller hävdvunnet bruk åligger polispersonal i denna dess egenskap. På landsbygden tillkomma därjämte vissa exekutionsärenden. För polisverksamhetens upprätthållande skall riket vara indelat i polisdistrikt. Inom varje polisdistrikt skall finnas erforderligt antal polismän respektive fjärdingsmän för distriktets eget behov. Inom landstingsområde må även anställas s. k. landstingspolis. I vissa städer skall finnas tillgång till ett visst antal reservpolismän för att kunna användas å annan ort. Beträffande samma städer äger vidare Konungen förordna, att städerna skola öka sin polispersonal med ett ytterligare antal polismän samt att ett motsvarande antal av stadens polismän därefter skola tjänstgöra såsom s. k. statspolis. I viss utsträckning skola därjämte finnas kriminalpolismän, varav likaledes en del skola tjänstgöra såsom statspolis.

Bestämmelserna om statspolis infördes jämte en utvidgning av reservpolisen genom lag den 16 september 1932.

Avlöning m. m. till polisen skall bestridas av vederbörande polisdistrikt, som emellertid erhåller bidrag därtill av statsmedel i avsevärd utsträckning, beträffande statspolisen med belopp, som kan beräknas motsvara städernas

kostnad för densamma. Befogenhet att tillsätta befattningshavare vid polisväsendet tillkommer i stad beträffande ordinarie tjänstemän länsstyrelsen och i fråga om icke ordinarie vederbörande polischef. Då innehavare av fjärdingsmansbefattning skall tillsättas, har landsfiskalen att avgiva yttrande angående de sökande. Därefter skall kommunen förrätta val av fjärdingsman. Den sålunda valde skall av länsstyrelsen förordnas till fjärdingsman, där icke särskilda skäl annat föranleda. För det fall att flera kommuner bilda ett gemensamt polisdistrikt gälla i viss mån avvikande regler för fjärdingsmännen tillsättande. Med angiven inskränkning tillkommer tillsättandet av polismän även för landsbygden länsstyrelserna. Vad sålunda är stadgat om tillsättande av polismän skall dock icke äga tillämpning å de vid polisväsendet anställda statstjänstemännen, polismästare, andra ledamöter av poliskammare, polisdomare, polisintendenter, stadsfiskaler, polisassessorer, polissekreterare eller polisnotarier.

När polisdistrikt eller landsting fattat beslut om avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp eller bestämt, att viss befattning skall vara ordinarie, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning. Beslut, som sålunda underställs, skall oförändrat fastställas eller ogillas. Beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp må ej ogillas på den grund, att dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Finner länsstyrelse, att sådana förmåner bestämts till belopp som uppenbarligen icke är skäligt eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden enligt lagen, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse. Vidtages ej i anledning av länsstyrelsens framställning erforderlig åtgärd, äger länsstyrelsen därom förordna. Finnes det vara av nöden, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite och till sådant vite fälla.

Vid riksdagarna åren 1929 och 1930 yrkades i väckta motioner (II: 85 resp. II: 264) av herr Öhman m. fl., att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen om polisväsendet, att de kommunala myndigheterna medgäves rätt att själva välja, anställa och bestämma antalet polismän och fjärdingsmän, som inom respektive polisdistrikt kunde anses erforderliga för ordningens upprätthållande, samt att förpliktelse för städer eller kommuner att hålla s. k. reservpolis bortfölla och stadganden infördes i polislagen om förbud för polisens användning mot arbetarna vid arbetskonflikter. Motionerna avslogos av riksdagen.

Vid riksdagen år 1932 väcktes dels motion av herr Öhman m. fl. (II: 275) med enahanda yrkanden som åren 1929 och 1930 dels ock motion av herrar Törnkvist i Karlskrona och Jönsson i Revinge (II: 263). I den senare motionen yrkades, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen om polisväsendet att, då kommun valde till fjärdingsman sökande, som av landsfiskal före valet förklarats lämplig för sådan befattning, detta val skulle av länsstyrelsen fastställas.

Sammansatt stats- och första lagutskott framhöll i avgivet utlåtande (nr 6) bl. a.: Det i motionen II: 275 framställda yrkandet om upphävande helt och

hållet av länsstyrelsernas inflytande i fråga om bestämmande av antalet polis-
män och dessas tillsättande hade avvisats av riksdagen åren 1929 och 1930 och
utskottet funne icke anledning föreligga att frångå denna ståndpunkt. Motionen
II: 263 hade allenast avseende å sättet för fjärdingsmännens tillsättande. Om
länsstyrelsen, såsom i sistnämnda motion föresloges, skulle vara skyldig för-
ordna den valde, därest denne före valet blivit förklarad fullt lämplig av lands-
fiskalen, skulle detta enligt utskottets mening vara att tillägga landsfiskalens
yttrande en alltför avgörande betydelse. Vad som särskilt syntes vara ägnat att
låta de fall, då en länsstyrelse icke förordnade den valde, framstå såsom ingrepp
i kommunens valrätt, syntes vara den omständigheten att länsstyrelserna i dessa
fall som regel icke förordnade om nytt val utan omedelbart till fjärdingsman
utsågo annan person. Ett sådant förfaringssätt syntes visserligen också närmast
ha varit avsett vid ifrågavarande stadgandes tillkomst men utskottet ville an-
märka, att man enligt vad utskottet erfarit åtminstone i något län tillämpat den
ordningen, att länsstyrelsen återremitterade ärendet för nytt val. Utskottet av-
styrkte därför motionerna.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr Schlyter m. fl., som anförde
bl. a.: Inom utskottet hade från skilda håll vitsordats, att i ett flertal kända
fall det kommunala inflytandet på val av fjärdingsmän icke fått göra sig gäl-
lande på det sätt som vid polislagens tillkomst syntes ha avsetts. Det väsentliga
missnöjet med bestående ordning syntes rikta sig mot en redan vid lagens till-
komst uppmärksammas detalj nämligen den att, när särskilda skäl föranledde
länsstyrelsen att icke till fjärdingsman förordna den av kommunen valde, läns-
styrelsen icke enligt lagen vore skyldig återförvisa ärendet för nytt val utan
ägde sätta kommunen helt och hållet ur spelet genom att utan kommunens hö-
rande till fjärdingsman utse den av övriga sökande, som länsstyrelsen funne
lämpligast. Denna ordning funne reservanternas icke tillfredsställande. Vid po-
lislagens tillkomst hade vissa ledamöter i vederbörande utskott förordat att,
när länsstyrelsen funne den först valde ej vara lämplig, länsstyrelsen skulle
förordna om nytt val, samt att länsstyrelsen, först om icke heller då den valde
kunde av länsstyrelsen godtagas, skulle äga förordna annan lämplig person.
Enligt reservanternas mening borde det tagas under förnyat övervägande, huru-
vida icke genom en anordning av denna innebörd tillbörligt inflytande på valet
borde tillförsäkras vederbörande kommun. Reservanternas, som icke hölle för
uteslutet att rättelse i angivna avseende kunde vinnas i administrativ väg, an-
såge sig under åberopande av det anförda böra förorda en skrivelse till Kungl.
Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t ville låta undersöka, huruvida ett ökat
inflytande vid utseende av fjärdingsmän kunde tillerkännas vederbörande kom-
mun i de avseenden, som omförmäldes i motionen II: 263, samt, om så erford-
rades, för riksdagen framlägga det förslag, vartill undersökningen kunde för-
anleda.

Riksdagen biföll reservanternas hemställan.

Yrkandet i motionen II: 275 vid 1932 års riksdag om förbud mot använ-

dande av polis vid arbetskonflikter avstyrktes av det sammansatta utskottet i ett annat utlåtande (nr 2) i samband med att utskottets majoritet tillstyrkte införandet av statspolisen m. m.

Riksdagen biföll sistnämnda utlåtande uti nu ifrågavarande avseende.

Med anledning av riksdagens förenämnda framställning har inom socialdepartementet verkställts utredning angående länsstyrelsernas praxis vid tillsättande av fjärdingsmän. Vid anmälan av ärendet i statsrådet den 9 december 1932 anförde departementschefen efter att ha meddelat, att nämnda praxis vore växlande, bl. a.: För egen del vore han av den uppfattningen, att länsstyrelse, som icke ansåge sig kunna såsom fjärdingsman förordna därtill vald person, som regel icke omedelbart borde utse annan person utan förordna om nytt val. Kungl. Maj:t hade genom vissa beslut under år 1932 givit uttryck åt den uppfattningen, att redan gällande bestämmelser medgäve ett sådant förfarande. Då man syntes ha anledning förvänta, att länsstyrelserna efter vad i frågan förevarit allmänt komme att övergå till att i regel tillämpa en sådan ordning, hemställde departementschefen, att riksdagens skrivelse icke för närvarande måtte föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd än att utdrag av statsrådsprotokollet tillställdes länsstyrelserna i samtliga län till kännedom.

Kungl. Maj:t biföll departementschefens hemställan.

På sätt inom sammansatta stats- och första lagutskottet vid 1932 års riksdag vitsordats, synes vid polislagens tillämpning det kommunala inflytandet i fråga om val av fjärdingsmän mången gång icke fått göra sig gällande i den utsträckning som vid lagens tillkomst varit avsedd. En förbättring härutinnan skulle emellertid inträda, om länsstyrelserna, då de icke anse sig kunna såsom fjärdingsman förordna därtill vald person, förordnade om nytt val i stället för att omedelbart utse annan person. En dylik praxis lär, efter chefens för socialdepartementet ovan omnämnda uttalande, vara att förvänta. Och det synes utskottet som om ett bättre samarbete mellan kommunerna och länsstyrelserna borde härav kunna följa. Vid angivna förhållanden torde för närvarande någon ytterligare åtgärd i nu nämnda avseende icke vara påkallad.

Utskottet.

I fråga om motionärernas yrkanden i övrigt föreligga enligt utskottets mening icke skäl, som efter den år 1932 gjorda omarbetningen av väsentliga stycken i polislagen böra föranleda ändring i densamma.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 mars 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman*, *Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck*, *Larson* i Lerdala, *Bissmark*, *Branting*, *Ehrnberg* och *Julin*; samt

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund*, *K. A. Westman** och *Olsson* i Mellerud, fröken *Wellin* samt herrar *Björling*, *Rosander** och *Johnsson* i Kalmar.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.